

Les 1

1940-1945 | De Tweede Wereldoorlog

Geschiedenis en burgerschap

Duur:	1 lesuur
Groep:	8
Werkvormen:	Klassikaal en in groepjes
Benodigdheden:	Klokhuisaflevering, tijdlijn.

Lesdoele

Leerlingen: WETEN wanneer en waarom Nederland door Duitsland bezet werd.
kunnen gevolgen noemen van de bezetting.
kunnen voorbeelden geven van de Jodenvervolging.
kunnen uitleggen hoe belangrijk vrijheid is.

Begrippen: bezetting, Jodenvervolging, (on)vrijheid

Voorbereiding vooraf:

1. [Klokhuisaflevering \(14 minuten\)](#) voor leerlingen; bekijken met de kijkopdracht.
2. De leerkracht beschikt over voldoende basale kennis van de Tweede Wereldoorlog.
3. <https://www.youtube.com/watch?v=4eee2rX5uYg> - Tweede Wereldoorlog in Nederland – ca 15 minuten

Lesbeschrijving:

De leerkracht vertelt aan het begin of aan het einde van deze les, dat de komende lessen gaan over een jonge vrouw, Roosje Glaser, die op een heel bijzondere manier de oorlog wist te overleven. De meeste leerlingen weten wel iets van de Tweede Wereldoorlog maar de algemene kennis is vaak beperkt. Het is belangrijk om deze voorkennis te activeren zodat de leerlingen de omstandigheden van het levensverhaal van Roosje beter begrijpen.

De Tweede Wereldoorlog kan dienen als contrastmiddel. Het laat zien hoe een samenleving eruit ziet als er geen democratie en rechtsstaat is. Dit is vooral goed zichtbaar wanneer waarden die vandaag als vanzelfsprekend worden beschouwd, zoals vrijheid en gelijkheid, onder druk komen te staan.

Opdracht:

De leerlingen krijgen de vraag om op te schrijven of te vertellen wat ze weten van de Tweede Wereldoorlog. Korte inventarisatie door de leerkracht, met een constatering.

Daarna bekijken ze klassikaal de [Klokhuisaflevering \(14 minuten\)](#)

Met vooraf de kijkopdracht:

- ***Waarom is Nederland in 1945 door Duitse soldaten bezet?***
- ***Wat was het meest ingrijpende gevolg daarvan?***

Naar aanleiding van het kijken naar deze Klokhuisaflevering maken de leerlingen in groepjes een woordweb. Eventueel gebruiken ze daarbij **bijlage 1**, de Tweede Wereldoorlog.

Woordweb:

Een groepje krijgt een vel papier, met een cirkel in het midden. In die cirkel staat *bezetting* als onderwerp. De leerlingen schrijven/tekenen om de beurt iets over het onderwerp. Elk groepslid heeft een eigen kleur pen, zodat de leerkracht achteraf kan zien wat de inbreng van iedere leerling was. Als dat klaar is, geven de leerlingen met pijlen de relaties tussen de begrippen/tekeningen weer. Bij de pijlen mag ook iets geschreven worden.

De leerkracht hangt de woordenwebben op en uit elk groepje mag een leerling een toelichting geven leerlingen mogen opmerkingen maken en vragen stellen.

Mogelijke vragen ter aanvulling:

- ***Stel, morgen staat opeens iemand voor je huisdeur en die gaat bepalen dat je niet meer 's avonds buiten mag spelen ,gamen of je favoriete sport mag beoefenen. Hoe zou je dat vinden?***
- ***Hoe zou je het vinden als er opeens tanks door de straten zouden rijden?***

Vervolgens staat de leerkracht stil bij de meest ingrijpende gevolgen van de bezetting en de Jodenvervolging. Hierbij kan worden benadrukt hoe belangrijk het is om je vrijheid te hebben en daarvoor ook op te komen.

Tenslotte introduceert de leerkracht, met behulp van het digibord, Roosje als iemand voor wie de vrijheid zo belangrijk was, dat zij wel heel bijzondere keuzes maakte in de oorlog. Daar waren veel risico's aan verbonden.

[Website](#) [Tante](#) [Roosje](#)

Zie

bijlage

2.

Bijlage 1 voor leerlingen

1940-1945 De Tweede Wereldoorlog

Op vrijdagochtend 10 mei 1940 werden veel Nederlanders wakker van het gebrom van vliegtuigen, ontploffende bommen en het geratel van tanks. Duitse soldaten waren de grens over getrokken. De oorlog was begonnen.

Een groot Duits Rijk

In 1933 kwam in Duitsland Adolf Hitler aan de macht. Hij was de leider van de Duitse partij NSDAP, de Nationaal Socialistische Duitse Arbeiders Partij. Een partij die [Joden](#) haatte en iedereen vertelde dat ze dat ook moesten doen. Veel Duitsers waren nog kwaad over het feit dat Duitsland de Eerste Wereldoorlog had verloren. Ze waren ook kwaad over de manier waarop de winnaars (Frankrijk en Engeland) Duitsland behandelden. Dit was één van de redenen waarom Hitlers partij zo snel groeide.

Nederland bezet!

Hitler wilde van Duitsland het machtigste land van Europa maken. Eerst viel hij met zijn leger zijn buurlanden aan: Oostenrijk, Tsjecho-Slowakije en Polen. Daarna wilde hij Duitslands grote vijand uitschakelen: Frankrijk. In de aanval op Frankrijk werden ook Nederland en België [bezet](#). Het Nederlandse leger was veel te zwak om de Duitse aanval tegen te houden. De Duitsers bombardeerden het centrum van Rotterdam. Ze dreigden om ook andere steden te bombarderen. Toen besloot de leiding van het Nederlandse leger zich over te geven. De regering en de koningin waren toen al gevlucht naar Engeland.

Rotterdam na het bombardement

Steeds meer Joden werden meegenomen

Eerst leek de bezetting mee te vallen. Maar al snel werd duidelijk wat het betekende om niet vrij te zijn. Nederlandse mannen moesten in Duitse fabrieken gaan werken. Er werden zomaar mensen opgesloten in gevangenissen en concentratiekampen, vooral veel Joden. De Duitsers brachten meer dan 100.000 Joodse mannen, vrouwen en kinderen vanuit Nederland naar

[concentratiekampen](#). Ze werden vervoerd in goederentreinen. De meeste Joden werden vermoord.

De Duitsers kregen hulp van Nederlanders

De Duitsers werden geholpen door leden van de Nederlandse NSB (Nationaal Socialistische Beweging). De ideeën van de NSB leken erg op die van Hitler. Behalve door de NSB werden de Duitsers ook geholpen door Nederlanders die er zelf beter van hoopten te worden.

Het verzet

Aan de andere kant stond 'het verzet'. Dat waren de mensen die (in het geheim) tegen de Duitsers vochten. Vooral tegen het einde van de oorlog gingen steeds meer mensen bij het verzet. Het grootste deel van de Nederlanders was anti-Duits maar deed niet actief mee in het verzet.

Eindelijk kwam de bevrijding

In het najaar van 1944 werd het zuiden van Nederland bevrijd door het Engelse, Amerikaanse en Canadese leger. Deze samenwerkende legers werden de 'geallieerden' genoemd. Het gebied boven de grote rivieren (vooral de grote steden in het westen) was nog niet bevrijd. Zij hadden te lijden onder een verschrikkelijke 'hongerwinter'. Er was bijna geen eten meer. Mensen aten bijvoorbeeld tulpenbollen om in leven te blijven. Meer dan 20.000 mensen stierven van honger. Op 5 mei 1945 gaf het Duitse leger zich over en was heel Nederland bevrijd. Op dat moment was Nederlands-Indië nog bezet door het Japanse leger, dat (samen met Italië) aan de kant van Duitsland stond. Japan gaf zich over op 15 augustus 1945.

Bron: <https://www.entoen.nu/nl/tweedewereldoorlog>

Canadese soldaten bevrijden Nederland

Bijlage 2 voor de leerkracht

Het oorlogsverhaal van Roosje Glaser

Opgegroeid in Kleef (Du) beleeft Roosje een tamelijk zorgeloze en plezierige jeugd. Wel werd ze gepest door klasgenoten omdat ze Joods was. Ze kan later uitstekend dansen en heeft ook internationaal veel succes.

In het begin van de bezetting komt ze in verzet tegen discriminerende maatregelen als het verbod om op terrasjes te zitten en een dansschool te beginnen. Ook weigert ze de Jodenster te dragen. Ze heeft kritiek op haar gelaten landgenoten, die doen alsof er niets veranderd is. Ze wordt verraden door haar man. Nadien nog een keer door haar ex-minnaar voor 'kopgeld' vanwege een vervalst persoonsbewijs. Ze wordt afgevoerd naar Westerbork

Roosje gaat een liefdesrelatie aan met de ondercommandant en voorkomt zo dat ze op transport wordt gestuurd naar Polen. Ook haar ouders kunnen daardoor langer in Westerbork blijven. Later komt ze in het kamp Vught terecht. Ze weet uit dit kamp te ontsnappen, wordt opgepakt en gedeporteerd naar Auschwitz.

Daar wacht haar het beruchte en gruwelijke medische experimentenblok. Vervolgens moet ze Joodse mannen, vrouwen en kinderen begeleiden bij het onder de 'douche' gaan. Ze ziet haar nichtje tussen de lijken. Ze kan niet meer verder. Tot haar verbazing wordt ze niet direct de gaskamer ingestuurd maar overgeplaatst naar de Unionfabrieken.

Ze weet zich op de been te houden met dansles, wordt de minnares van een hoge SS'er en mag andere SS'ers, die zich vervelen, dansles geven. Daar krijgt ze een extra brood voor dat ze deelt met twee vriendinnen in de barak. Begin 1945 begint de helse dodenmars in de vrieskou richting Berlijn. Bij de Zweedse grens wordt ze geruild tegen Duitse krijgsgevangenen. Tot haar dood blijft ze in Zweden.

Bron: www.tante-roosje.com

De leerkracht laat de foto van de koffer zien en vertelt dat de schrijver van het boek, Paul Glaser, deze koffer met zijn familienaam zag staan in Auschwitz. En dat hij is gaan uitzoeken van wie die koffer was. Dat was dus zijn tante Roosje. Deze koffer zit vol met verhalen over tante Roosje in de oorlog.

En daar gaan we de volgende 5 lessen mee aan de slag.

Filmfragment: In kort bestek - Het oorlogsverhaal van Roosje (Kijken tot 4:20. Via deze link begint het filmpje op het juiste moment, maar het fragment moet door de docent zelf op het juiste moment worden beëindigd).